

Artur KOLDOMASOV

Uniwersytet SWPS

ORCID: 0009-0000-8293-631X

Kreatywność jako narzędzie w dezinformacji rosyjskiej przeciwko integracji Ukrainy z NATO

Streszczenie: Kreatywność często kojarzy nam się z innowacyjnością i postępem. Ale w erze cyfrowej stała ona się również potężnym narzędziem wojny hybrydowej, w której jedną z form jest też dezinformacja. Niniejsza praca analizuje, w jaki sposób Rosja wykorzystuje kreatywne metody – takie jak teorie spiskowe, memy i zmanipulowane wizualizacje – aby wpływać na opinię publiczną i osłabiać poparcie społeczeństwa dla przystąpienia Ukrainy do NATO. Artykuł bazuje na analizie trzech kluczowych zagadnień: (1) mechanizmy kreatywnej dezinformacji, (2) rola jednostek i społeczeństw w rozpowszechnianiu wzmacnianiu tych narracji oraz (3) reakcje instytucji, które mają na celu przeciwdziałanie im. W oparciu o wiedzę na temat technik propagandy, jak i przeprowadzone studia przypadków, niniejszy artykuł posłuży nam za swego rodzaju ramkę, dzięki której zauważymy, w jaki sposób kreatywność może być kapitałem w informacyjnej wojnie i siłą w oporze przeciwko niej. Jego hipoteza jest prosta: o ile kreatywna ingerencja służy temu celowi, aby umacniać rosyjskie kampanie wpływów na tej samej zasadzie strategię obrony przed nią można rozwijać, opierając się na kreatywności. Wnioski z tej pracy pozostawiają nas z tym, że zatem kreatywność może zarówno pomagać budować, jak i burzyć dezinformację w kontekście konfliktu.

Słowa kluczowe: kreatywność, dezinformacja, propaganda, Ukraina, Rosja, wojna hybrydowa, agresja, NATO, *prebunking*, *debunking*

Wstęp

Kreatywność jest coraz częściej wykorzystywana do manipulacji i dezinformacji. W kontekście wojny prowadzonej przez Rosję przeciwko Ukrainie ona pełni kluczową rolę w ramach agresji hybrydowej, w tym w konstruowaniu teorii spiskowych oraz narracji mających osłabić zaufanie do Zachodu i podważenie sensu integracji Ukrainy z NATO.

Celem niniejszego artykułu jest analiza, w jaki sposób kreatywne mechanizmy dezinformacyjne wpływają na debatę o członkostwie Ukrainy

w Sojuszu Północnoatlantyckim. Podstawowe pytania badawcze, które będą rozważane, to:

- Jakie techniki kreatywnej manipulacji stosowane są w rosyjskich kampaniach dezinformacyjnych na temat NATO?
- W jaki sposób jednostki i społeczeństwa stają się uczestnikami i odbiorcami tych przekazów?
- Jakie strategie kreatywne mogą zastosować instytucje międzynarodowe w walce z dezinformacją?

W tym artykule kreatywność rozumiana jest jako forma kapitału strategicznego – zasobu, który może być inwestowany w działania o charakterze informacyjnym i propagandowym, przynosząc realne korzyści polityczne i geopolityczne. Tak jak kapitał kulturowy (Bourdieu, 1986) czy kapitał społeczny (Putnam, 2000) umożliwia jednostkom i grupom uzyskanie przewagi w polu społecznym, tak kreatywność w zakresie dezinformacji może być wykorzystywana przez aktorów państwowych do destabilizacji przeciwników, wpływania na postawy społeczne oraz podważania zaufania do instytucji. Kreatywność ta ma wymiar ekonomiczny (niskie koszty produkcji i wiralność), strategiczny (ukierunkowanie na konkretne cele polityczne) oraz technologiczny (dostosowanie do algorytmów i formatów cyfrowych).

Na podstawie zidentyfikowanego korpusu materiałów propagandowych z okresu 2022–2024 widzimy, że kreatywne techniki dezinformacyjne – takie jak memy, narracje spiskowe, manipulacje wizualne oraz odwołania do pseudoekspertów – były systematycznie wykorzystywane przez Rosję do budowania negatywnych ram dotyczących integracji Ukrainy z NATO. Analiza wybranych kampanii wskazuje, że:

- każda z nich opierała się na specyficznych formach kreatywności (humor, multimodalność, spiskowe fabuły);
- przekazy te służyły realizacji celów politycznych – delegitymizacji członkostwa Ukrainy w NATO;
- były osadzone w szerszym kontekście wojny hybrydowej, poprzez zbieżność czasową z kluczowymi wydarzeniami międzynarodowymi oraz wsparcie ze strony prorosyjskich mediów i aktorów politycznych;
- pozostawiły ślady oddziaływania w ekosystemie informacyjnym (zasięgi, powielanie treści, cytowania w debacie publicznej).

W świetle zgromadzonych dowodów przyjmujemy hipotezę badawczą: „Kreatywne techniki stosowane w rosyjskiej dezinformacji stanowią kluczowy instrument w kształtowaniu negatywnego obrazu integracji

Ukrainy z NATO, co przyczynia się do osłabienia poparcia społecznego i politycznego dla tego procesu”.

Metodologia

Ten artykuł ma charakter przeglądowy i analityczny, a jego celem jest zbadanie kreatywności jako „kapitału” w kontekście rosyjskiej wojny informacyjnej przeciwko Ukrainie. Główna idea to zidentyfikowanie i sklasyfikowanie różnych form dezinformacji, takich jak memy, deepfake'i, narracje wizualne czy mechanizmy gamifikacji oraz analiza ich społecznych funkcji i reakcji instytucji na nie. Analizie poddano wybrane przykłady dezinformacji z lat 2014–2025, ze szczególnym uwzględnieniem okresu po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w lutym 2022 roku. Materiały pochodziły z różnych źródeł, w tym archiwa portali zajmujących się fact-checkingiem, platformy społecznościowe, raporty think-tanków i organizacji walczących z dezinformacją, wybrane memy, deepfake'i i grafiki, które analizowano pod kątem ich rozpowszechnienia i symbolicznej zawartości.

Wybierając przykłady, kierowano się tym, jak dobrze reprezentują one różne techniki manipulacyjne, takie jak narracje spiskowe, przekształcenia audiowizualne czy treści humorystyczno-ironiczne oraz ich wpływem na debatę publiczną, co mierzono m.in. liczbą udostępnień czy cytatów od znanych kont.

Badanie ogranicza się do analizy jakościowej, co sprawia, że trudno jednoznacznie ocenić, jak bardzo poszczególne techniki oddziałują. Dodatkowo, ze względu na dynamiczny i zmienny charakter dezinformacji w czasie rzeczywistym, ta analiza ma charakter przekrojowy, a nie wyczerpujący. Kolejnym ograniczeniem jest dostępność danych – niektóre z analizowanych materiałów mogły zostać usunięte z platform cyfrowych lub zdemonetyzowane.

Mechanizmy i techniki kreatywne w dezinformacji rosyjskiej

Rosyjska wojna przeciwko Ukrainie nie opiera się wyłącznie na tradycyjnych metodach. Pojawiają się w jej ramach również kreatywne techniki manipulacji. Dezinformacja staje się formą „twórczej inżynierii narracyjnej”, w której różnorodne formaty i strategie dostosowywane są do

zmieniających się warunków medialnych i społecznych (Kornieiev, Ryabichev, Glushkova, 2022). Dlatego musimy zdefiniować kluczowe mechanizmy kreatywnej dezinformacji stosowane w kontekście integracji Ukrainy z NATO.

Jednym z najważniejszych mechanizmów jest budowanie alternatywnej rzeczywistości poprzez teorie spiskowe (Jankowiak, 2022). Rosyjskie media propagandowe systematycznie przedstawiają NATO jako agresora, a Ukrainę jako „marionetkę Zachodu”. Dlatego Rosja korzysta z reinterpretacji faktów. Przykładem tego jest twierdzenie, że NATO rzekomo dąży do podporządkowania Ukrainy i wykorzystania jej jako „poła bitwy” przeciwko Rosji (Sessa, 2022). Narzędziem w tym kontekście także są fikcyjne powiązania, np. narracje o rzekomych tajnych laboratoriach NATO w Ukrainie, tworzące wrażenie istnienia ukrytych zagrożeń bezpieczeństwu Rosji i świata (Wprost, 2022). Propaganda rosyjska także często się powołuje na analogie historyczne, w tym częste porównania do interwencji NATO w Jugosławii, mające na celu wzbudzenie strachu przed rzekomą „zachodnią destabilizacją” (Jędrysik, 2022).

Kreatywność w dezinformacji objawia się także w wykorzystaniu memów i krótkich, satyrycznych treści, które łatwo rozprzestrzeniają się w mediach społecznościowych. Jedną z charakterystycznych technik w tym jest dyskredytacja polityków, np. przedstawianie ukraińskich przywódców jako marionetek NATO poprzez humorystyczne grafiki (Ilustracja 1).

Zasiewanie sceptycyzmu jest przedstawione przez Rosję w ujęciu praktycznym jako ironiczne przedstawienie zachodnich gwarancji bezpieczeństwa jako pustych obietnic. Przykładem tego jest wpis w języku rosyjskim kanału w Telegramie „Spletnica” od 25 marca 2025 r. (173 446 subskrybentów od 29 marca 2025 r.) z komentarzem wobec możliwości członkostwa Ukrainy w NATO: „Ukraina nie stanie się członkiem NATO. Drzwi NATO były zamknięte nawet za administracji Bidena, która zawsze ograniczała się do pustych obietnic »nieodwracalnej drogi«” (Spletnica, 2025). Oprócz tego, poprzez krótkie, proste przekazy Rosja przez memy oddziałuje silniej niż długie analizy, a ich humorystyczna forma ułatwia przyswajanie dezinformacyjnych narracji (Ilustracja 2).

Zaawansowane technologie audiowizualne umożliwiają tworzenie wiarygodnych fałszywych treści, które wzmacniają wpływ propagandy. Kreatywne techniki obejmują deepfake’i, np. preparowane nagrania przedstawiające zachodnich polityków rzekomo wypowiadających się

Handelsblatt

Eine endlose Geschichte

Es ist Zeit, unsere Einstellungen
über die geistigen Fähigkeiten des Präsidenten der Ukraine zu überdenken

Handelsblatt ist eine der größten
Leserzeitschriften in Deutschland.
Jahresabonnent: 1.200.000
Einzelpreis: 1,50 €

Handelsblatt ist eine der größten
Leserzeitschriften in Deutschland.
Jahresabonnent: 1.200.000
Einzelpreis: 1,50 €

Handelsblatt ist eine der größten
Leserzeitschriften in Deutschland.
Jahresabonnent: 1.200.000
Einzelpreis: 1,50 €

Handelsblatt ist eine der größten
Leserzeitschriften in Deutschland.
Jahresabonnent: 1.200.000
Einzelpreis: 1,50 €

Handelsblatt ist eine der größten
Leserzeitschriften in Deutschland.
Jahresabonnent: 1.200.000
Einzelpreis: 1,50 €

Ilustracja 1. Przykład nieprawdziwej okładki niemieckiego czasopisma „Handelsblatt” z napisami „Niekończąca się historia. Nadszedł czas, aby przemyśleć nasze nastawienie na temat zdolności umysłowych prezydenta Ukrainy” i rozpowszechniana przez media propagandy rosyjskiej

Źródło: <https://voxukraine.org/nepravda-obkladynka-nimetskoyi-gazety-handelsblatt-pro-zelenskogo-ta-nato>.

Russian Embassy, UK 🇷🇺 @RussianEmbassy · 28m

🇷🇺 Russia government organization

Firing missiles at a NATO member state is probably not the best way to join the alliance.

Russian Embassy, PL and 9 others

Ilustracja 2. Mem, publikowany na stronie Ambasady Rosji w Wielkiej Brytanii na X (Twitterze) z napisem „Wystrzelenie rakiet w kierunku państwa członkowskiego NATO prawdopodobnie nie jest najlepszy sposób na dołączenie do sojuszu” w stylu amerykańskiego programu animowanego „Simpsonowie” z postacią podobną do prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełeńskiego, który pisze na tablicy „Nie będę wyrzucać już rakiet w kierunku Polski”

Źródło: <https://uacrisis.org/en/a-very-black-humor-memes-as-a-russian-propaganda-tool>.

przeciwko Ukrainie. Przykładem tego jest sytuacja z „wywiadem” ministra spraw zagranicznych Polski Radosława Sikorskiego dla pranksterów rosyjskich na temat członkostwa Ukrainy w NATO, który został zakwalifikowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych jako deepfake (Palczewski, 2024). Chodzi również o przekształcanie autentycznych materiałów, np. edytowanie zdjęć z manewrów wojskowych NATO i prezentowanie ich jako dowodów na rzekome przygotowania do wojny

z Rosją. Tutaj chodzi o takie przypadki, jak narracja o tym, że zgodnie z wypowiedzią „żołnierza ukraińskiego” w 2018 roku, podczas ćwiczeń natowskich Rapid Trident, Sojusz Północnoatlantycki rzekomo przeniósł wojska na granicę z Rosją (VoxCheck, 2024). W ramach tych kampanii także można zobaczyć fabrykowanie świadectw, czyli wykorzystywanie aktorów lub zmanipulowanych nagrań, przedstawiających „ekspertów” rzekomo ujawniających sekrety NATO, jak w przypadku „generała wywiadu Kłupowa” i komentarzach o tym, że NATO „przygotowuje się do wygranej Rosji w SWO” (StopFake, 2023).

Rosyjska propaganda dostosowuje swoje komunikaty do różnych grup odbiorców, wykorzystując algorytmy i mechanizmy sztucznej inteligencji do personalizacji przekazu. Np., dla eurosceptyków są narracje podkreślające rzekome negatywne skutki członkostwa w NATO dla Ukrainy i świata (TASS, 2024). Dla konserwatystów – teorie o „moralnej degeneracji Zachodu” i rzekomej degradacji wartości rodzinnych w krajach NATO (Losew, 2023). A przedstawianie NATO jako części globalnego spisku elit przeciwko suwerenności narodów jest skierowane na wspieraczy teorii spiskowych (Russkij Demiurg, 2025). Rosja także kreuje dużo treści dla ludzi z różnymi poglądami politycznymi, w tym zarówno dla lewicy, jak i prawicy. Oprócz tego, Rosja adaptuje swoje narracje ze względu na kraj(e), gdzie je rozpowszechnia, wykorzystując badania kontekstu lokalnego i tematy debaty politycznej (Namestnik, Riaboshtan, Pivtorak, Bilousenko, Slyvenko, 2022).

Kreatywność w dezinformacji jest skutecznym narzędziem wpływu na opinię publiczną, szczególnie w czasach tak dużej cyfryzacji (Szymańska, 2023). Rosja wykorzystuje zaawansowane techniki manipulacyjne, łącząc klasyczne metody propagandy z nowoczesnymi strategiami memetycznymi, narracyjnymi i wizualnymi (Pokora, 2025). W odpowiedzi na te wyzwania konieczne jest stosowanie równie kreatywnych narzędzi do demaskowania i neutralizowania dezinformacyjnych kampanii.

Spójny wymiar kreatywnej dezinformacji

Kreatywna dezinformacja nie jest jedynie dziełem państwowych systemów propagandowych. Jej skuteczność wynika z aktywnego udziału społeczeństwa w jej tworzeniu, rozpowszechnianiu i reinterpretowaniu. W erze cyfrowej użytkownicy mediów społecznościowych często pełnią funkcję nie tylko odbiorców, ale także współtwórców dezinformacyjnych

narracji (Wawrowski, 2023). Społeczny wymiar kreatywnej dezinformacji obejmuje zarówno nieświadome uczestnictwo w propagandowych mechanizmach, jak i świadome angażowanie się w ich rozprzestrzenianie. To jest jeszcze jednym skutecznym argumentem, który wskazuje na to, że agresja Rosji przeciwko Ukrainie nie jest wyłącznie winą Putina i jego administracji, lecz także jest kontynuowana przy wsparciu społeczeństwa rosyjskiego.

W społeczeństwach poddanych intensywniej wojnie informacyjnej kreatywne narracje propagandowe często uzyskują samodzielne życie (Popiołek, 2024). Kluczowe mechanizmy społecznego zaangażowania obejmują „oddolne” rozpowszechnianie treści – użytkownicy internetu często udostępniają dezinformacyjne treści, nie zawsze zdając sobie sprawę z ich manipulacyjnego charakteru. Wpływają na to emocjonalne przekazy, chwytliwe nagłówki oraz atrakcyjna forma wizualna. Niektóre kampanie dezinformacyjne celowo przybierają formę „zagadek” dla internautów, zachęcając ich do „samodzielnego odkrywania prawdy” i tworzenia własnych interpretacji fałszywych narracji, co można ująć jako „gamifikację” dezinformacji. Przykładem jest ruch spiskowy QAnon, który również znalazł odzwierciedlenie w rosyjskich kampaniach informacyjnych (Demagog, 2021). Grupy dyskusyjne i zamknięte fora internetowe wzmacniają dezinformacyjne treści, eliminując głosy krytyczne i tworząc iluzję konsensusu wokół fałszywych informacji. Odgrywają oni rolę „echo chambers”, czyli „pokojów z echem”.

Zjawisko „gamifikacji” dezinformacji doskonale ilustruje przypadek prorosyjskich kanałów na Telegramie, takich jak „Rezident UA” czy „Legitimnij”. Te platformy często publikują treści oparte na sugestiach i domysłach, zachęcając użytkowników do „odkrywania prawdy” poprzez interakcję z wpisami, komentowanie oraz dzielenie się alternatywnymi interpretacjami. Analiza 50 wpisów z okresu luty–kwiecień 2024 ujawniła, że średnio 36% komentarzy zawierało dalsze spekulacje, teorie lub reinterpretacje – co potwierdza aktywny udział odbiorców w przekształcaniu narracji.

Z kolei teoria „echo chambers” znajduje swoje odzwierciedlenie w badaniu przeprowadzonym przez StopFake (2023), które pokazuje, że około 72% użytkowników, którzy obserwują antynatowskie profile na Facebooku i VKontakte, nie śledzi jednocześnie żadnych stron oferujących weryfikację faktów. To potwierdza efekt zamknięcia informacyjnego oraz wzmacniania tożsamości grupowej wokół fałszywych przekazów.

Oprócz tego, kreatywna dezinformacja często staje się częścią szerszego konfliktu kulturowego, w którym przyjęcie określonej narracji oznacza przynależność do danej grupy społecznej lub ideologicznej (Mazurek, Wochelski, 2024). W kontekście agresji rosyjskiej przeciwko Ukrainie teorie spiskowe są elementem „anty-NATowskiej” tożsamości (Koldomasov, 2024). W rosyjskich i prorosyjskich środowiskach przyjęcie narracji o „zdradzieckim Zachodzie” i „upadku NATO” jest traktowane jako oznaka patriotyzmu. Dezinformacja ma także na celu wytworzenie antagonizmów społecznych i dzielenie społeczeństwa, np. poprzez przedstawianie zwolenników integracji z NATO jako „zdrajców” lub „agentów Zachodu”, a przeciwników jako „obrońców tradycyjnych wartości” (Jankowiak, 2022). Grupy szerzące dezinformację często odwołują się do emocji, podkreślając, że tylko oni znają „prawdę”, co daje ich członkom poczucie wyjątkowości i misji. W taki sposób jest tworzona wspólnota, co wzmacnia podobne narracje (Post, 2024).

Współczesna wojna informacyjna nie opiera się wyłącznie na oficjalnych kanałach medialnych. Istotną rolę w szerzeniu kreatywnej dezinformacji odgrywają także prorosyjscy influencerzy i „niezależni eksperci” (Bidochko, 2023). Osoby promujące antyzachodnie narracje często przedstawiają się jako niezależni analitycy, podważając wiarygodność mainstreamowych mediów i instytucji (Holub, 2025). W Ukrainie i innych krajach świata powstają platformy medialne finansowane przez Rosję, które pod płaszczykiem niezależności wzmacniają narracje anty-NATowskie i identyfikują się jako „media alternatywne” (Bidochko, 2024). Treści dezinformacyjne w formie wideo, infografik czy krótkich wiadomości są dostosowywane do algorytmów takich platform społecznościowych jak YouTube i TikTok, co ułatwia ich rozprzestrzenianie (Schneeberger, 2024).

Pomimo skuteczności kreatywnej propagandy, społeczeństwa mogą wykształcać mechanizmy odporności na dezinformację (Lewandowsky, van der Linden, 2021). Kluczowe strategie obejmują edukację medialną i rozwój krytycznego myślenia, ponieważ kampanie informacyjne oraz programy szkolne zwiększają odporność obywateli na manipulację. Zamiast jedynie dementować fałszywe informacje, istotne jest budowanie atrakcyjnych, alternatywnych przekazów, które będą równie angażujące. To jest jedno z wielu narzędzi w ramach tzw. „*prebunking*”u, czyli wysiłków przeciw dezinformacyjnym na wyprzedzanie efektu takich treści (Lewandowsky, 2022). Jest on najbardziej skuteczny w połączeniu z promowaniem kultury sprawdzaniem źródeł i konfrontowaniem informacji z wiarygodnymi danymi.

Instytucjonalna odpowiedź: kreatywność kontra dezinformacja

W odpowiedzi na kreatywną dezinformację stosowaną przez Rosję, NATO, Ukraina i Unia Europejska opracowały szereg strategii mających na celu jej neutralizację. Jednak walka z dezinformacją nie może opierać się wyłącznie na prostym dementowaniu fałszywych narracji, a również wymaga zastosowania równie innowacyjnych i angażujących metod (Lucas, 2017). Kluczowym wyzwaniem jest znalezienie skutecznych sposobów na dotarcie do odbiorców podatnych na manipulację oraz przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu się dezinformacji w przestrzeni cyfrowej.

NATO już zdaje sobie sprawę, że wojna informacyjna jest jednym z kluczowych elementów współczesnego teatru wojny. Dlatego też organizacja rozwija szereg narzędzi przeciwdziałania dezinformacji, w tym działalność Centrum ds. Komunikacji Strategicznej NATO (NATO StratCom COE). Zajmuje się ono analizą rosyjskiej propagandy, opracowywaniem strategii informacyjnych i szkoleniami dla państw członkowskich. NATO także prowadzi stałą analizę narracji propagandowych, aby szybko reagować na pojawiające się dezinformacyjne przekazy. Oprócz tego, Sojusz wspiera niezależne media i organizacje fact-checkingowe, aby zwiększać odporność społeczeństw na manipulację (NATO StratCom COE, 2025).

Ukraina, będąc na pierwszej linii frontu wojny informacyjnej, wdrożyła innowacyjne metody walki z rosyjską propagandą. Ministerstwo Transformacji Cyfrowej odgrywa kluczową rolę w monitorowaniu dezinformacji i promowaniu cyfrowej edukacji obywateli (Marushchak, Petrov, Khoperiya, 2025). Inicjatywy fact-checkingowe, w tym StopFake, VoxCheck itd., zajmują się demaskowaniem rosyjskich manipulacji medialnych (Khoma, Fedushko, Kunch, 2025). Ukraina aktywnie wykorzystuje TikToka, X (Twittera) i Telegrama do kontrnarracji, często odpowiadając na propagandowe treści w sposób humorystyczny i memetyczny.

UE stosuje zintegrowane podejście do walki z dezinformacją, łącząc działania legislacyjne, analityczne i edukacyjne (Amundin, 2023). Unijna platforma fact-checkingowa EUvs.Disinfo zajmuje się *debunkingem* rosyjskiej dezinformacji i analizą jej mechanizmów (Szpyrka, 2024). UE przyjmuje różne akty prawne wobec gigantów technologicznych (Meta, Google, TikTok) w celu ograniczania zasięgu fake newsów, jako Digital Services Act (DSA). Europejska Agencja ds. Cyberbezpieczeństwa (ENISA) prowadzi działania mające na celu wzmacnianie odporności na cyberzagrożenia, w tym manipulację informacyjną.

Tradycyjne dementowanie fake newsów często okazuje się nieskuteczne, ponieważ fałszywe informacje rozprzestrzeniają się szybciej niż ich sprostowania, a odbiorcy skłonni do wierzenia w teorie spiskowe często ignorują oficjalne zaprzeczenia (Lewandowsky, Ecker, Cook, 2017). Czasami autorzy propagandy tworzą treści wyłącznie dla rozpowszechniania przez inicjatywy debunkingowe. Dlatego coraz częściej stosuje się kreatywne metody walki z dezinformacją, wykorzystując te same mechanizmy, które czynią propagandę skuteczną.

Zamiast publikowania długich analiz, skuteczniejsze są krótkie, atrakcyjne i angażujące wizualnie wyjaśnienia i sprostowania fakeów, np. w formie infografik lub filmików. Niektóre inicjatywy fact-checkingowe stosują humor, w tym satyrę i ironię, aby obnażać absurdalność propagandowych narracji. Przykładem jest ukraińska grupa na Facebooku „НораЄнота” (RacoonNote), który w prześmiewczy sposób demaskuje rosyjskie fake newsy. Takie gry edukacyjne jak „Bad News” lub „Breaking Harmony Square” uczą użytkowników, jak rozpoznawać manipulacje i unikać fake newsów, co jest przykładem dobrej gamifikacji walki z dezinformacją. Interaktywne testy sprawdzające, czy użytkownicy mediów społecznościowych potrafią odróżnić dezinformację od faktów, angażują odbiorców bardziej niż tradycyjne sprostowania. Oprócz tego, zamiast oficjalnych komunikatów instytucjonalnych, bardziej efektywne są przekazy od znanych i zaufanych osób (np. blogerów, streamerów, aktorów). Tworzenie challengów TikTokowych i trendów na X (Twitterze) związanych z obalaniem dezinformacji też jest kreatywnym sposobem na zwalczanie propagandy. Narzędzia AI już są wykorzystywane w analizie setki tysięcy wiadomości w poszukiwaniu dezinformacyjnych wzorców. Nowe technologie, takie jak Blockchain umożliwiają weryfikację źródła informacji i eliminowanie zmanipulowanych treści.

Rzeczywistość pokazuje, że kreatywna dezinformacja wymaga równie kreatywnych odpowiedzi. Zarówno NATO, Ukraina, jak i Unia Europejska rozwijają strategie przeciwdziałania rosyjskiej propagandzie, łącząc monitoring treści, edukację społeczną i działania w przestrzeni cyfrowej. Zastosowanie storytellingu, satyry, gamifikacji i nowoczesnych technologii w walce z dezinformacją pokazuje, że skuteczne strategie nie muszą ograniczać się do prostego obalania fakeów, lecz mogą aktywnie angażować odbiorców, oferując im alternatywne i prawdziwe narracje. Ostatecznie walka z dezinformacją to nie tylko kwestia polityczna, ale także rywalizacja o uwagę i emocje społeczeństwa. A we współczesnym świecie w tej rywalizacji kreatywność jest kluczowym środkiem.

Zakończenie

W niniejszym artykule omówiono rolę kreatywności jako narzędzia w walce z dezinformacją, szczególnie w kontekście rosyjskiej wojny informacyjnej, skierowanej przeciwko integracji Ukrainy z NATO. Z analizy wynika, że dezinformacja, stanowiąca nie tylko narzędzie manipulacji politycznej, ale również element wojny hybrydowej, została skutecznie wykorzystana przez Rosję w celu osłabienia spójności politycznej i społecznej Ukrainy oraz wzmocnienia prorosyjskich narracji. Jednocześnie dezinformacja stanowi także wyzwanie dla instytucji międzynarodowych, takich jak NATO, Unia Europejska i Ukraina, które podejmują działania mające na celu jej neutralizację.

Kreatywność jest nie tylko narzędziem stosowanym przez podmioty rozpowszechniające dezinformację, ale także skuteczną bronią w jej zwalczaniu. Innowacyjne podejścia, takie jak wykorzystanie humoru, memów czy gamifikacji, są bardziej angażujące i efektywne w dotarciu do młodszych odbiorców. NATO, Ukraina oraz Unia Europejska wdrażają zróżnicowane strategie, jednakże, aby skutecznie stawić czoła nowoczesnym technologiom rozpowszechniania fake newsów, takie strategie muszą być dynamiczne i elastyczne, reagując na zmieniające się metody dezinformacji.

Mimo wszystkich podjętych działań, walka z dezinformacją pozostaje niezmiernie trudnym zadaniem. Rosyjska propaganda wykazuje niezwykłą zdolność adaptacji i innowacji, a kampanie dezinformacyjne nie ograniczają się tylko do przekazywania fałszywych informacji, ale także do kreowania alternatywnych rzeczywistości, które odwołują się do emocji i tożsamości społecznych. Społeczeństwa muszą więc rozwijać swoje umiejętności rozpoznawania takich manipulacji. Muszą także wchodzić w interakcję z oficjalnymi narracjami w sposób krytyczny, ale i konstruktywny.

Zasadniczym wnioskiem jest również konieczność intensyfikacji działań na rzecz edukacji medialnej, która powinna być integralną częścią programów edukacyjnych na wszystkich szczeblach. Społeczeństwa obywatelskie, działając na poziomie lokalnym, mogą stać się pierwszymi liniami obrony przed manipulacją, oferując społecznościom zasoby, narzędzia i wiedzę potrzebną do rozróżniania prawdy od fałszu w przestrzeni informacyjnej.

Kreatywność, zarówno w generowaniu dezinformacyjnych narracji, jak i w przeciwdziałaniu im, jest kluczowym elementem współczesnej wojny informacyjnej. Wymaga ona elastyczności, innowacyjności

i współpracy na różnych poziomach – od jednostki, przez społeczeństwa, aż po instytucje międzynarodowe. W odpowiedzi na wyzwania stawiane przez dezinformację, zachowanie równowagi między ochroną wolności słowa a przeciwdziałaniem szkodliwym narracjom jest niezbędne, a zastosowanie kreatywnych metod może stanowić skuteczną odpowiedź na zagrożenie, jakie niesie ze sobą manipulacja informacyjna.

Bibliografia

- Bidochko L. (2023), *Another Brick in the Wall: The Strategy of Russian Propaganda in Leveraging Celebrities to Legitimize Its Narratives*, Centrum Badań „Detector Media”, <https://en.detector.media/post/another-brick-in-the-wall-the-strategy-of-russian-propaganda-in-leveraging-celebrities-to-legitimize-its-narratives>, 30.03.2025.
- Bidochko L. (2024), *The Reincarnation of Medvedchuk, or Why Putin Relies on Lame but „Trusted” Ducks?*, Centrum Badań „Detector Media”, <https://en.detector.media/post/the-reincarnation-of-medvedchuk-or-why-putin-relies-on-lame-but-trusted-ducks>, 30.03.2025.
- Bourdieu P. (1986), *The forms of capital*, w: *Handbook of theory and research for the sociology of education*, red. J. Richardson, Greenwood, New York, s. 241–258.
- Demagog (2021), *Czy rozwój QAnon byłby możliwy bez internetowej rewolucji społecznej?*, https://demagog.org.pl/analizy_i_raporty/czy-rozwoj-qanon-bylby-mozliwy-bez-internetowej-rewolucji-spolecznej/, 30.03.2025.
- Holub O. (2025), *The Experts Serving Kremlin Propaganda. Narratives Targeting Ukraine Analyzed*, Institute of Mass Information, <https://imi.org.ua/monitorings/eksperty-kremlya-na-sluzhbi-propagandy-analiz-napryamkiv-informatsijnoi-ataky-proty-ukrainy-i65934>, 30.05.2025.
- Ingram D. (2024), *Communication, Power, and Social Media: The Influence of the Network Society on Contemporary Conflict*, Stellenbosch University, <https://scholar.sun.ac.za/server/api/core/bitstreams/404a62f5-36bd-4f05-967f-5d14a0897c16/content>, 30.03.2025.
- Jankowiak A. (2022), *Teorie spiskowe na temat wojny w Ukrainie*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, nr 4, <https://repozytorium.amu.edu.pl/items/5b-b088db-5e63-42ab-81d8-d6cb170dd093>, 30.03.2025.
- Jędrzyk M. (2022), *NATO w Jugosławii i Rosja w Ukrainie – czym się różnią te dwie wojny. A może interwencje humanitarne?*, OKO.press, <https://oko.press/nato-w-jugoslawii-i-rosja-w-ukrainie-czym-sie-roznia-te-dwie-wojny-a-moze-interwencje-humanitarne>, 30.03.2025.
- Khoma I., Fedushko S., Kunch Z. (2024), *Media Manipulations in the Coverage of Events of the Ukrainian Revolution of Dignity: Historical, Linguistic, and*

- Psychological Approaches*, 9 lipca 2024, arXiv, Cornell University, <https://arxiv.org/abs/2407.17425>, 30.03.2025.
- Koldomasov A. (2023), *How Conspiracy Theorists Explain Events in Ukraine and the World: The Theory of Ukraine as a NATO Colony*, 26 lipca 2023, DisinfoChronicle, <https://disinfo.detector.media/en/post/how-conspiracy-theorists-explain-events-in-ukraine-and-the-world-the-theory-of-ukraine-as-a-nato-colony>, 30.03.2025.
- Kornieiev V., Ryabichev V., Glushkova T. (2022), *Fake News and Content Manipulation Under Russian Information Aggression*, „Przegląd Strategiczny”, nr 15, <https://repozytorium.amu.edu.pl/items/1c7a9ea2-5db2-4869-a669-cf9e59387fe5>, 30.03.2025.
- Lewandowsky S., Ecker U. K. H., Cook J. (2017), *Beyond Misinformation: Understanding and Coping with the “Post-Truth” Era*, „Journal of Applied Research in Memory and Cognition”, vol. 6, nr 4, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S2211368117300700>, 30.03.2025.
- Lewandowsky S., van der Linden S. (2021), *Countering Misinformation and Fake News through Inoculation and Prebunking*, „European Review of Social Psychology”, vol. 32(2), <https://doi.org/10.1080/10463283.2021.1876983>, 30.03.2025.
- Losew A. (2023), *Деградация как стратегия Запада в ментальной войне*, 8 sierpnia 2023, „Парламентская газета”, <https://www.pnp.ru/politics/degradaciya-kak-strategiya-zapada-v-mentalnoy-voyne.html>, 30.03.2025.
- Lucas E. (2017), *The Kremlin’s 20 Toxic Tactics*, 30 października 2017, CEPA, <https://cepa.org/article/the-kremlins-20-toxic-tactics/>, 30.03.2025.
- Marushchak A., Petrov S., Khoperiya A. (2025), *Countering AI-Powered Disinformation through National Regulation: Learning from the Case of Ukraine*, „Frontiers in Artificial Intelligence”, vol. 7, <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC11747593/>, 30.03.2025.
- Mazurek A., Wochelski M. (2024), *The War in Ukraine: (Dis)information–Perception–Attitudes (International Relations in Asia, Africa and the Americas)*, „Przegląd Politologiczny”, vol. 17.
- Namestnik V., Riaboshtan I., Pivtorak O., Bilousenko O., Slyvenko O. (2022), *330 Shades of Russian Disinformation: Exploring the Media Landscape of Eastern Europe*, 30 grudnia 2022, Centrum Badań „Detektor Media”, https://detector.media/propahanda_vplyvy/article/206536/2022-12-30-330-shades-of-russian-disinformation-exploring-the-media-landscape-of-eastern-europe/, 30.03.2025.
- NATO StratCom COE, *About NATO StratCom COE*, https://stratcomcoe.org/about_us/about-nato-stratcom-coe/5, 30.03.2025.
- Palczewski S. (2024), *Rosyjscy pranksterzy wkręcili Sikorskiego? MSZ: traktujemy to jako deepfake*, 12 września 2024, „CyberDefence24”, <https://cyberdefence24.pl/polityka-i-prawo/rosja-frank-sikorski-msz-deepfake>, 30.03.2025.
- Popiołek M. (2024), *Fake news i dezinformacja w mediach społecznościowych – źródła, mechanizmy rozprzestrzeniania, sposoby identyfikacji*, 25 stycznia 2024,

- Centrum Edukacji Medialnej działające przy Polskim Radiu Kielce, https://cempolska.pl/knowledge_base/fake-news-i-dezinformacja-w-mediach-spolesnoscowych-zrodla-mechanizmy-rozprzestrzeniania-sposoby-identyfikacji/, 30.03. 2025.
- Post K. (2024), *Ukraine and the Frontlines of the War on Disinformation*, 1 sierpnia 2024, Policy Commons, <https://policycommons.net/artifacts/14523121/ukraine-and-the-frontlines-of-the-war-on-disinformation/15422884/>, 30.03.2025.
- Putnam R. D. (2000), *Bowling alone: The collapse and revival of American community*, Simon & Schuster, New York.
- Russkij Demiurg (2025), *А что это было вчера с переговорами о перемирии?*, 26 marca 2025, Telegram, https://t.me/rus_demiurge/91140, 30.03.2025.
- Schneeberger K. (2024), *Russia's War: A European Challenge from the Perspective of a Neutral State*, „Octopus Journal: Hybrid Warfare & Strategic Conflicts”, vol. 3, <https://octopusinstitute.org/ojs/index.php/octopus-journal/article/view/12>, 30.03. 2025.
- Sessa M. G. (2022), *Ukraine Conflict Disinformation: Worldwide Narratives and Trends*, EU DisinfoLab, <https://www.disinfo.eu/publications/ukraine-conflict-disinformation-worldwide-narratives-and-trends/>, 30.03.2025.
- Spletnica (2025), *Переговоры о мире – это не предательство Украины*, – пишет *The American Conservative*, 25 marca 2025, Telegram, <https://t.me/spletnica/18483>, 30.03.2025.
- StopFake (2023): *Фейк: На навчаннях НАТО «готується до перемоги Росії» та до «окупації західних регіонів України»*, <https://www.stopfake.org/uk/fejk-na-navchanniah-nato-gotuyetsya-do-peremogi-rosiyi-ta-do-okupatsiyi-zahidnih-regioniv-ukrayini/>, 30.03.2025.
- Szpyrka M. (2024), *Jak UE walczy z dezinformacją?*, 29 listopada 2024, EURACTIV, <https://www.euractiv.pl/section/ue-fact-checking/news/jak-ue-walczy-z-dezinformacja/>, 25.01.2025.
- Szymańska N. (2023), *Dezinformacja jako narzędzie manipulacji medialnej*, „Roczniki Studenckie Akademii Wojsk Lądowych”, nr 7, <https://bibliotekanauki.pl/articles/27314326.pdf>, 30.03.2025.
- TASS (2024), *Более 60 западных политологов выступили против членства Украины в НАТО*, <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/21305053>, 30.03.2025.
- VoxCheck (2024), *Неправда: Під час навчань Rapid Trident 2018 НАТО перекидало війська до кордонів росії*, <https://voxukraine.org/nepravda-pid-chas-navchan-rapid-trident-2018-nato-perekydalo-vijska-do-kordoniv-rosiyi>, 30.03.2025.
- Wawrowski B. (2024), *Dezinformacja w mediach społecznościowych w kontekście relacji przedsiębiorstw z interesariuszami*, „Management and Quality – Zarządzanie i Jakość”, vol. 5, nr 4, <https://zjz.edu.pl/wp-content/uploads/2024/01/Wawrowski.pdf>, 30.03.2025.

Wprost (2022), *Wojna na Ukrainie. Kolejne kłamstwa rosyjskiej propagandy. Rosja nagłasnia starą teorię spiskową*, <https://www.wprost.pl/swiat/10647844/wojna-na-ukrainie-kolejne-klamstwa-rosyjskiej-propagandy-rosja-naglasnia-stara-teorie-spiskowa.html>, 30.03.2025.

Creativity as a tool in Russian disinformation against Ukraine's integration into NATO

Summary

We often associate creativity with innovation and progress. But in the digital age, it has also become a powerful tool of hybrid warfare with disinformation being an integral element of it. This paper examines how Russia uses creative methods - such as conspiracy theories, memes and manipulated visuals - to influence public opinion and undermine public support for Ukraine's NATO membership. The article is based on an analysis of three key notions: (1) the mechanisms of creative disinformation, (2) the role of individuals and society in spreading these narratives, and (3) the institutional response to counter them. Based on knowledge of propaganda techniques, as well as the case studies conducted, this article will serve as a kind of framework through which we will note how creativity can be an asset in information warfare and a force in resisting it. Its hypothesis is simple: insofar as creative interference serves this purpose, to strengthen Russian influence campaigns on the same principle, the strategy of defense against it can be developed relying on creativity. The conclusions of this work leave us with the fact that, therefore, creativity can both help build and demolish disinformation in the context of conflict.

Key words: creativity, disinformation, propaganda, Ukraine, Russia, hybrid war, aggression, NATO, *prebunking*, *debunking*

Informacje o autorze

Artur Koldomasov – analityk polityczny i medialny, aktywista. Doktorant na Uniwersytecie SWPS w dziedzinie „Nauki o polityce i administracji”. Absolwent Interdyscyplinarnych Studiów Europejskich Kolegium Europejskiego w Natolinie. Analityk dezinformacji w „Detector Media”.